პატარა სახელმწიფოების სამხედრო დოქტრინების შემუშავების დილემა (საქართველოს მაგალითზე)

თეიმურაზ შეშაბერიძე

კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის

პოლიტიკის მეცნიერების დოქტორანტი

temuraz_sheshaberidze@ciu.edu.ge

ORCID iD: https://orcid.org/0009-0003-4562-8467

DOI: 10.52340/splogos.2026.01.09

აბსტრაქტი

პატარა სახელმწიფოების სამხედრო დოქტრინის შემუშავება ნამდვილად წარმოადგენს დილემას, რომელიც განპირობებულია შეზღუდული რესურსებით, გეოპოლიტიკური მოწყვლადობითა და საერთაშორისო სისტემის ანარქიული ბუნებით. თანამედროვე უსაფრთხოების გარემოში, სადაც დომინირებს ძალთა ასიმეტრია, არაერთი ჰიბრიდული საფრთხე და რეგიონული კონფლიქტი, მცირე სახელმწიფოები იძულებულნი არიან შეიმუშაონ მოქნილი და მრავალფენოვანი თავდაცვითი სტრატეგიები. ნაშრომი აანალიზებს საფრთხეს, შეკავების მექანიზმებს, ასიმეტრიული შესაძლებლობების განვითარებასა და ალიანსებზე დამოკიდებულების სხვადასხვა რისკს და შესაძლებლობას. თეორიულ საფუძვლად გამოყენებულია ნეორეალიზმისა და რეგიონული უსაფრთხოების კომპლექსის მიდგომა. კვლევა ეყრდნობა შედარებით ანალიზსა და შემთხვევათა კვლევას. ნაშრომის სამეცნიერო სიახლე მდგომარეობს მცირე სახელმწიფოების სამხედრო დოქტრინის ფორმირების ინტეგრირებული მოდელის შეთავაზებაში, რომელიც აერთიანებს ეროვნულ რესურსებს, ტექნოლოგიურ ინოვაციასა და საერთაშორისო უსაფრთხოების გარანტიებს.

საკვანძო სიტყვები: პატარა სახელმწიფოები, სამხედრო დოქტრინა, ასიმეტრიული უსაფრთხოება, შეკავება, ალიანსები.

The Dilemma of Developing Military Doctrines for Small States (on the Example of Georgia)

Teimuraz Sheshaberidze

PhD Student of Political Science,

Faculty of Social and Human Sciences,

Caucasus International University

temuraz_sheshaberidze@ciu.edu.ge

ORCID iD: https://orcid.org/0009-0003-4562-8467

Abstract

The development of military doctrine in small states represents a strategic dilemma shaped by limited resources, geopolitical vulnerability, and the anarchic nature of the international system. In today's security environment characterized by power asymmetry, hybrid threats, and regional conflicts, small states must design flexible and multi-layered defense strategies. This paper analyzes threat perception, deterrence mechanisms, the development of asymmetric capabilities, and the risks associated with alliance dependency. The theoretical framework draws upon neorealism and regional security complex theory. The research methodology includes comparative analysis and case study approaches. The scientific novelty of the study lies in proposing an integrated model for military doctrine formation in small states, combining domestic resource optimization, technological innovation, and external security guarantees to ensure sustainable national defense and strategic resilience.

Keywords: Small States, Military Doctrine, Asymmetric Security, Deterrence, Alliances

კვლევის მიზანი

პატარა სახელმწიფოების სამხედრო დოქტრინის ფორმირების თავისებურებებისა და დილემების იდენტიფიცირება.

თეორიული ჩარჩო

- რეალიზმი საერთაშორისო ურთიერთობებში (ძალაუფლების გადანაწილება და ასიმეტრიული უპირატესობები);
- უსაფრთხოების სექტორული მიდგომა (პოლიტიკური, სამხედრო და ტექნოლოგიური განზომილებები);
- ჰიბრიდული ომის თეორია, სადაც კიბერშეტევები განიხილება როგორც არატრადიციული საბრძოლო საშუალება.

სამეცნიერო სიახლე

ნაშრომში წარმოდგენილია მცირე სახელმწიფოს სამხედრო დოქტრინის ფორმირების ინტეგრირებული მოდელი, რომელიც აერთიანებს:

1. შიდა რესურსების მაქსიმიზაციას;
2. ტექნოლოგიურ უპირატესობას;
3. საერთაშორისო პარტნიორობების სტრატეგიულ გამოყენებას;
4. ჰიბრიდულ საფრთხეებზე რეაგირების მექანიზმებს.

შესავალი

თანამედროვე საერთაშორისო სისტემაში ძალთა ბალანსი კვლავ განსაზღვრავს სახელმწიფოების ქცევას, თუმცა, გლობალიზაციის, ტექნოლოგიური პროგრესისა და ჰიბრიდული საფრთხეების პირობებში პატარა სახელმწიფოების უსაფრთხოების უზრუნველყოფა განსაკუთრებით აქტუალური გახდა. ისეთი ქვეყნები, როგორიცაა ესტონეთი, ისრაელი და შვეიცარია, წარმოადგენენ თვალსაჩინო მოდელებს, თუ როგორ შეიძლება მცირე რესურსებით ეფექტიანი სამხედრო დოქტრინის ფორმირება.

ნაშრომის აქტუალობა განპირობებულია იმით, რომ თანამედროვე უსაფრთხოების გარემო ხასიათდება არაპროგნოზირებადობით, რეგიონული კონფლიქტებითა და დიდი ძალების კონკურენციით. პატარა სახელმწიფოებისთვის კრიტიკულია სწორი სტრატეგიული არჩევანი – ნეიტრალიტეტი, ალიანსზე დაყრდნობა თუ ასიმეტრიული თავდაცვა.

პატარა სახელმწიფოების თავდაცვის ძალები ხშირად რთული არჩევანის წინაშე დგებიან მაშინ, როდესაც საქმე ეხება სამხედრო დოქტრინების ფორმირებას. ხშირად დილემა გამოწვეულია პოლიტიკური არასტაბილურობით, მცირე რესურსებით და დიდ სახელმწიფოებზე დამოკიდებულებით, ასევე პატარა სახელმწიფოებს კიდევ უფრო ურთულებს საქმეს გეოსტრატეგიული მდებარეობა, როდესაც ისინი დიდი სახელმწიფოების პოლიტიკურ ინტერესების გზაჯვარედინზე იკვეთებიან. ამ კონტექსტში დილემა მდგომარეობს იმაში, თუ როგორ შეიძლება მცირე რესურსებით შექმნან ეფექტური თავდაცვითი სტრატეგია, რომელ სამხედრო-პოლიტიკურ თეორიას შეიძლება დაეყრდნო, არის თუ არა რაიმე სახის რეალური გარანტიები, ან მისაღებია თუ არა სხვა ქვეყნის პრაქტიკული მოდელის კოპირება. ყველაფერ ამას უაღრესად მნიშვნელოვანი პრაქტიკული ღირებულება აქვს: სწორად ამოცნობილი ტენდენცია, სახელმწიფო უსაფრთხოების სისტემის აგებისას, ერთგვარ სააზროვნო ყალიბს ქმნის, რომელიც ქვეყნის თავდაცვის ძალების მშენებლობის ქვაკუთხედია.

სამხედრო დოქტრინა წარმოადგენს სახელმწიფოს თავდაცვის სტრატეგიის საფუძველს – ერთგვარ ინსტრუმენტს, რომელიც უზრუნველყოფს უსაფრთხოების პოლიტიკის პრაქტიკულ განხორციელებას. სამხედრო დოქტრინის მიზანი არის ეროვნული ინტერესების დაცვა, სტაბილურობის შენარჩუნება და თავდაცვის ძალების განვითარების სტრატეგიული მიმართულებების განსაზღვრა. თუმცა, პატარა სახელმწიფოებისთვის დოქტრინის შემუშავება არ არის მხოლოდ ტექნიკური ან სამხედრო საკითხი; ეს არის პოლიტიკურად მგრძნობიარე, გეოპოლიტიკურად დატვირთული და ეკონომიკურად შეზღუდული პროცესი, რომელიც მოითხოვს კომპლექსურ მიდგომას.

პატარა სახელმწიფოების სამხედრო დოქტრინის ფორმირებაზე გავლენას ახდენს რამდენიმე ძირითადი ფაქტორი. პირველი და უმთავრესი – **რესურსების შეზღუდულობა**. მცირე სახელმწიფოებს, როგორც წესი, არ გააჩნიათ ფართომასშტაბიანი თავდაცვითი ბიუჯეტი. შესაბამისად, ეს ქვეყნები იძულებულნი არიან, აირჩიონ პრიორიტეტები და მოახდინონ ძალების მაქსიმალურად ოპტიმალური განაწილება. მეორე ფაქტორია **გარე საფრთხეები და საერთაშორისო კონტექსტი** – ხშირ შემთხვევაში, მცირე სახელმწიფოები იმყოფებიან დიდ და გავლენიან მეზობლებთან სიახლოვეს, რაც მათ აიძულებს საგარეო პოლიტიკისა და სამხედრო სტრატეგიის სერიოზულ გადახედვას.

ასევე, გასათვალისწინებელია დილემა **ასიმეტრიული და კონვენციური სტრატეგიების არჩევისას**. პატარა სახელმწიფოები, რომლებიც ვერ ახერხებენ მეტოქეობას უმაღლესი სამხედრო პოტენციალის მქონე მოწინააღმდეგესთან, ხშირად მიმართავენ ისეთი სტრატეგიების გამოყენებას, როგორიცაა ტეროტორიული თავდაცვა, პარტიზანული ტაქტიკა, სპეციალური ძალების განვითარება ან ჰიბრიდული სტრატეგია. ასეთი მიდგომები საშუალებას აძლევს მათ, რეალისტურად განიხილონ ყველა არსებული საფრთხე და მინიმალური რესურსით მიაღწიონ მოწინააღმდეგის ნების შეზღუდვა გააგრძელოს ზეწოლა.

საბოლოო ჯამში, საკითხის სიღრმისეული ანალიზი ხელს შეუწყობს იმ მნიშვნელოვანი პარამეტრების გამოყოფას, რომლებიც პატარა სახელმწიფოებს ეხმარება ეფექტური, მოქნილი და რეალისტური სამხედრო დოქტრინის ჩამოყალიბებაში, ისე რომ მათ შეძლონ საკუთარი სუვერენიტეტისა და სტაბილურობის დაცვა მულტიფაქტორულ საერთაშორისო გარემოში.

საქართველოს გეოსტრატეგიული გარემო და მისგან მომდინარე ნებისმიერი სამხედრო საფრთხე და გამოწვევა (სამხედრო საფრთხის მატრიცა საქართველოს მაგალითზე)

საქართველოს გეოსტრატეგიული გარემო უნდა ვეძებოთ ჩვენს რეგიონულ სივრცეში, რომელიც წარმოადგენს სამხრეთ კავკასიისა და შავი ზღვის აღმოსავლეთ რეგიონს. გარემო, სადაც გლობალური თუ რეგიონალური დონის

გეოპოლიტიკური აქტორები ინტერესებს ხედავენ. ქვეყნის გეოსტრატეგიული გარემო ამით არ მთავრდება, ამას შეიძლება დავუმატოთ ახლო აღმოსავლეთი, ცენტრალური აზია, ჩრდილოეთ კავკასია (რუსეთი) და აღმოსავლეთ ევროპა. ქვემოთ შევეხებით ქვეყნის წინაშე არსებულ საფრთხეს რომელზე რეაგირებისთვისაც საჭიროა ადაპტირებული სამხედრო დოქტინების შექმნა და ქვეყნის თავდაცვის სტრატეგიის ჩამოყალიბება. ეს შეთავსებული იქნება იმ თანამედროვე სამხედრო ტენდენციებთან, რომელსაც გვიჩვენებს მიმდინარე მოვლენები, როგორც უკრაინაში ასევე ახლო აღმოსავლეთსა და ჩვენს რეგიონულ სივრცეში. საფრთხის იდენტიფიცირებისას ყველა თანხმდება იმაზე, რომ ჩვენი ქვეყნის ეგზისტენციალური საფრთხე მომდინარეობს ჩვენი ჩრდილოელი მეზობლისაგან. ამ ყველაფერს კი მკაფიოს ხდის 2022 წლის თებერვალში სრულიად საერთაშორისო საფუძველს მოკლებული სამხედრო აგრესია უკრაინაში. რომელიც რუსეთისთვის დღემდე სპეციალურ სამხედრო ოპერაციად რჩება. ეს კი სხვა არაფერია თუ არა სუვერენული სახელმწიფოების საერთაშორისოდ აღიარებული ტერიტორიების ძალისმიერი შეცვლის მცდელობა, შეფარული სახელწოდებით „უკრაინის დენაციფიკაცია.“[129] ზემოხსენებული მოვლენა სიგნალს აძლევს სხვა, როგორც მცირე, ასევე ძლიერ სახელმწიფოებს, რომ ემზადონ უარესი სცენარისთვის.

აღსანიშნავია, რომ საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს **2021-2025 წლების თავდაცვის სტრატეგიის მიმოხილვის დოკუმენტში**[130] სწორედ რუსეთის ფედერაციისგან მომდინარე არაერთი საფრთხე იკავებს პირველ და ყველაზე მნიშვნელოვან ადგილს. თუ გავითვალისწინებთ იმ ფაქტს, რომ უკრაინის ომის ფონზე რუსეთს გარკვეული ტიპის პოზიციების დათმობებზე წასვლაც მოუწია. ეს შეეხებოდა სომხეთ-აზერბაიჯანის კონფლიქტს, სადაც აშკარად პოზიციების დათმობა იყო რუსეთის მხრიდან, აზერბაიჯანის გაბედულ ნაბიჯებზე, რომელიც უფრო ნაკლებად ითვალისწინებს ძლიერი მეზობლის ინტერესებს. აქ ისმის კითხვა

[129] European Parliament. (2022). *Resolution of 1 March 2022 on the Russian aggression against Ukraine (2022/2564(RSP)).* Brussels: European Parliament.

[130] საქართველოს თავდაცვის სამინისტრო, „Ministry of Defence Vision 2030,“ 2021, გვ. 4–5, https://ccdcoe.org/uploads/2018/10/Gerogia_The-Ministry-of-Defence-Vision-2030_2021_English.pdf.

თუ მოვლენების როგორი განვითარება შეიძლება მოხდეს უკრაინის ომის დასრულების შემდეგ….??? განვიხილოთ რუსეთ-უკრაინის ომის შედეგებიდან გამომდინარე რუსეთის სავარაუდო ნაბიჯები კავკასიაში. არსებობს რამდენიმე შესაძლო ვარიანტი რომელიც შეიძლება ვივარაუდოთ:

1. **„დაზარალებული რუსეთი“** – ეს არის პოტენციური საფრთხე საქართველოსათვის იმ შემთხვევაში, თუ რუსეთი წარუმატებელი შედეგებით გამოვა ამ ომიდან. მას მეტად სავარაუდოა, რომ ჰქონდეს მცდელობა გავლენების სივრცის გადანაცვლებისა. ეს შეიძლება იყოს შიდა დაძაბულობის საპირისპიროდ ან საერთაშორისო აუდიტორიას აჩვენოს რომ ჯერ კიდევ შესწევს ძალა იმისა რომ იყოს მსოფლიო გეოპოლიტიკურ სოციუმში. რაც შეეხება სამიზნეს ეს, ალბათ, რთულ ამოცანას არ უნდა წარმოადგენდეს, რადგან ყველაზე უფრო მოწყვლადი ამ სცენარისთვის არის საქართველო და შემდეგ სომხეთი, რომელიც ალბათ „დასასჯელი ჰყავს“ დასავლური კურსის არჩევისთვის. მოკლედ რომ ვთქვათ, ამ შემთხვევაში რუსეთს დასჭირდება „ალტერნატიული გამარჯვება“.

2. **„წარმატებული რუსეთი“** – რამდენადაც სახიფათოა დაზარალებული რუსეთი იმდენადვე შესაძლებელია სახიფათო იყოს წარმატებული რუსეთი. პირველი, რაც შეიძლება საფრთხის შემცველი იყოს საქართველოსთვის: თუ რუსეთი მოიგებს ომს უკრაინაში და მსოფლიო ნაწილობრივ მაინც მიიღებს ამ შედეგს (მაგ., ყირიმის ან აღმოსავლეთ უკრაინის ტერიტორიების რუსეთზე მიტაცებას), ამას შესაძლოა მოყვეს:

- **ოკუპირებული ტერიტორიების ანექსიის ლეგიტიმაცია;**
- **ცხინვალისა და აფხაზეთის ფორმალური ანექსიის მცდელობა, როგორც „წარმატებული პრეცედენტის“ გაგრძელება;**
- **საერთაშორისო რეაგირების შესუსტება, რადგან პრეცედენტი უკვე ექნებათ აღიარებული.**

ასეთი სცენარის განვითარების შემთხვევაში საქართველო კარგავს საერთაშორისო დღის წესრიგში ტერიტორიების დაბრუნების პერსპექტივას. მოსკოვი შეეცდება გამოიყენოს გამარჯვების შედეგად მიღებული გავლენა იმისთვის, რომ შეაფერხოს საქართველოს „NATO“-სა და „EU“-ში გაწევრიანება, სხვადასხვა გზით:

- **შიდა პოლიტიკური ძალების მხარდაჭერით, რომლებიც ეწინააღმდეგებიან დასავლურ ინტეგრაციას;**
- **პირდაპირი ზეწოლით – ეკონომიკური, ენერგეტიკული ან პროპაგანდული ბერკეტებით.** ეს კი ნიშნავს სუვერენული საგარეო პოლიტიკის მნიშვნელოვნად შეზღუდვას.

ეს სცენარი საფრთხეს უქმნის სახელმწიფოს ერთიანობასა და მშვიდობიან განვითარებას. რამდენადაც სამწუხარო არ უნდა იყოს, საქაართველოს დღევანდელი გეოსტრატეგიული გარემო საკმაოდ კომპლექსურია, სადაც საფრთხის რეალისტური ანალიზი იძლევა საშუალებას გრძელვადიან პერსპექტივაში მომზადებული შეხვდეს ქვეყანა ყველა საფრთხესა და გამოწვევას. სამწუხაროა ის ფაქტი, რომ საქართველოს ყველაზე მტკივნეულ და არასასურველ საფრთხედ კვლავ რჩება სამხედრო აგრესია, რომელიც ქვეყნის უკუსვლის მთავარი მიზეზი შეიძლება გახდეს. სწორედ ამიტომ, რადგანაც ჩვენი თემის მთავარი მიზანია თანამედროვე ტენდენციებზე აგებული ქვეყნის საფრთხესთან ადეკვატური სამხედრო დოქტრინების ჩამოყალიბება; მაქსიმალური ყურადღებას დათმობა სამხედრო ესკალაციის საფრთხეების შესწავლასა და მათზე რეაგირებისათვის შესაფერისი დოქტინების შემუშავება.

ახალი თაობის ტექნოლოგიების გავლენა გლობალურ სამხედრო უსაფრთხოებაზე

21-ე საუკუნის გლობალური სამხედრო უსაფრთხოება მნიშვნელოვნად გადაკეთდა ტექნოლოგიური რევოლუციის ფონზე. სამხედრო ძალების მზადყოფნისა და ეფექტურობის განსაზღვრის ტრადიციულ პარამეტრებს – რიცხოვნობას, შეიარაღებასა და ბიუჯეტს – თანდათან ანაცვლებს ტექნოლოგიური შესაძლებლობები. ახალი თაობის ტექნოლოგიები, როგორიცაა ხელოვნური ინტელექტი (AI), კიბერუსაფრთხოება, უპილოტო სისტემები (დრონები), კვანტური კომუნიკაცია და კოსმოსური სენსორიკა, ცვლიან არა მხოლოდ ბრძოლის ველის სახეს, არამედ საერთაშორისო უსაფრთხოების წესებსაც.

ტექნოლოგიური პროგრესი ცხადად აისახა როგორც სახელმწიფოებს შორის ტრადიციულ სამხედრო ძალთა ბალანსზე, ისე არარეგულარული სუბიექტების

გაძლიერებაზე, რომლებიც უკვე ახერხებენ ზემოქმედების მოხდენას დიდი არმიების წინააღმდეგ. ეს გარდაქმნები განსაკუთრებით თვალსაჩინოა ბოლო კონფლიქტებში – მაგალითად, უკრაინაში მიმდინარე ომში, სადაც უპილოტო სისტემები, კიბერშეტევები და ღრმა დაზვერვა იქცა სამხედრო წარმატების კრიტიკულ ფაქტორებად.

ამომავალი ტექნოლოგიები შესაძლოა დაიყოს ორ ძირითად გამოყენების სფეროდ:

პირველი – ეს შეიძლება იყოს ძვირადღირებული და მაღალტექნოლოგიური საშუალებები, რომელთა დანერგვა და გამოყენება შესაძლებელია მხოლოდ სტრატეგიული დონის სამხედრო შესაძლებლობებზე, როგორიცაა ჰიპერსონიკური რაკეტები, ბირთვული ენერგიის სამხედრო მიზნებისთვის გამოყენება, სამხედრო რობოტიზაცია, ავტომატიზაცია და სხვა.

მეორე – შესაძლოა იყოს ოპერატიული და ტაქტიკური დონის სამხედრო მიზნების განსახორციელებლად როგორიცაა, ხელოვნური ინტელექტი, უპილოტო საფრენი აპარატები, კიბერუსაფრთხოების თავდაცვითი სისტემა და კიბერშეტევების საწინააღმდეგო პლატფორმები, მობილური ტაქტიკური კომუნიკაცია და „mesh“ ქსელები, სიგნალის ჩამხშობი („Jamming“) ტექნოლოგიები და სხვა.

რეალისტური შეხედულებიდან გამომდინარე სახელმწიფოებმა უნდა შექმნან ისეთი სამხედრო დოქტრინა, რომლის რეალურად განხორციელება შესაძლებელია. ძვირადღირებული სტრატეგიული შეიარაღების საპირისპიროდ პატარა ქვეყნები ქმნიან ახალ ტექნოლოგიებზე დაყრდნობით ასიმეტრიული ბრძოლის შესაძლო დოქტრინებს, ამისი მაგალითები უკვე გამოვლინდა უკრაინის მაგალითზე და მეტიც სამხედრო სფეროში ახალი ტენდენციებიც გააჩინა. შეასუსტა ბრძოლის კლასიკური მოდელი და ბრძოლის ველი დაემსგავსა ვირტუალურ სივრცეს, სადაც ტექნოლოგიამ სხვადასხვა საფეხურზე ჩაანაცვლა ადამიანი, რამდენადაც პარადოქსულად არ უნდა ჟღერდეს „ტექნოლოგია როგორც ამარტივებს ბრძოლის ველს ისევე კომპლექსურს ხდის მას.“ დრონების გამოყენება საომარ მოქმედებებში 21 საუკუნის მნიშვნელოვან ტექნოლოგიად უნდა ჩაითვალოს, რამაც გამოიწვია დოქტრინალური ცვლილებები.

აღსანიშნავია დიდი ბრიტანეთის ახალი დოქტრინალური ცვლილება („20-40-40“ სტრატეგია),[131] რომელიც მიზნად ისახავს სამხედრო სტრატეგიის ცვლილებას, ცვლილებები გულისხმობს კონვენციური სამხედრო საშუალებების ნაცვლად, დრონებისა და ავტონომიური სისტემების გამოყენებას.

„20-40-40“ სტრატეგია გათვლილია საკუთარ ჯარისკაცთა მსხვერპლის შემცირებასა და ფოკუსირებულია ავტონომიური სისტემების გამოყენებით მოწინააღმდეგეზე დარტყმების განხორციელებაზე. ჯარისკაცთა მსხვერპლის შემცირების პარალელურად, ამ სტრატეგიისას, მძიმე პლატფორმების (როგორიცაა ახალი „ჩელენჯერ 3“ ტანკები) 20% მობილიზებული იქნება უსაფრთხო მანძილზე მას შემდეგ, რაც მოწინააღმდეგე ძალის წინააღმდეგ გაშვებული იქნება ერთჯერადი დრონებისა და საბრძოლო მასალის 40%.

ამავდროულად, დარჩენილი 40% მოიცავს მრავალჯერადი გამოყენების სისტემების, მაგალითად, სადაზვერვო და სათვალთვალო დრონების გამოყენებას, რაც გაუმჯობესებს ბრძოლის ველზე არსებული ვითარების აღქმასა და გააადვილებს დიდი სიზუსტის საცეცხლე ზემოქმედებას მოწინააღმდეგეზე.

ეს სტრატეგიული ცვლილება მნიშვნელოვნად იმოქმედებს დიდი ბრიტანეთის არმიის რესურსების განაწილებაზე, წვრთნის პარადიგმებსა და ინდუსტრიულ ბაზაზე, რაც ავტონომიური ტექნოლოგიების კვლევა-განვითარებაზე კიდევ უფრო გაზრდის მოთხოვნებს.

რამდენიმე ათეული წლის წინ თუ რობოტიზაცია ჯერ მხოლოდ იუმორის და მრავალწლიანი პერსპექტივის სურათს ქმნიდა დღეს იგი უკვე ფართოდ გამოიყენება მოწინავე სახელმწფოების, როგორც სამხედრო ასევე საამოქალაქო სფეროში. დღეს თუ ვსაუბრობთ უპილოტო საფრენ აპარატებზე აქვე უნდა ვახსენოთ უპილოტო სახმელეთო აპარატების, ხელოვნური ინტელექტის და სხვა კიდევ ახალი ტექნოლოგიების გამოყენებაზე, რომელიც სულაც აღარაა სამეცნიერო ფანტასტიკა და თუ დღეს არაა ფართოდ გამოყენებული მსოფლიო მასშტაბით, იგი სულ რაღაც ათეული წლის პერსპექტივას წარმოადგენს მოწინავე ტექნოლოგიების მქონე სახელმწიფოებისთვის. სულ რამდენიმე წლის წინ გერმანიამ და

[131] Brooke-Holland, Louisa - Strategic Defence Review 2025: The British Army, pg8, 2025. https://shorturl.at/Yu1kN.

საფრანგეთმა განაცხადეს, ახალი უპილოტო საბრძოლო თვითმფრინავის შექმნის გეგმის შესახებ, რომელსაც ეწოდება „ევროდრონი“, რომელიც 2040 წელს უნდა შევიდეს ექსპლუატაციაში[132].

ცალკე განხილვის თემას წარმოადგენს უახლეს თანამედროვე ტექნოლოგიებში ხელოვნური ინტელექტის დანერგვის საკითხი. განსაკუთრებით ხელოვნური ინტელექტის გამოყენება ბრძოლის ველზე. 2017 წელს ამერიკის მთავრობამ გაუშვა ახალი პროექტი „Project Maven“-ის სახელწოდებით, რომელიც ეხებოდა ხელოვნური ინტელექტის გამოყენებას სამხედრო სფეროში. „Project Maven“, ასევე ცნობილი როგორც „Algorithmic Warfare Cross-Functional Team“,[133] შეიქმნა 2017 წელს აშშ-ის თავდაცვის დეპარტამენტის მიერ. მიზანი იყო ხელოვნური ინტელექტის და ღრმა სწავლების ტექნოლოგიების გამოყენება დაზვერვისა და სადაზვერვო მონაცემების ანალიზისთვის, რათა გაუმჯობესდეს სამხედრო ოპერაციების ეფექტურობა და სისწრაფე. პროექტი იყენებს ღრმა სწავლების ალგორითმებს, რათა ავტომატურად გააანალიზოს დიდი მოცულობის ვიდეომასალა, რომელიც მიიღება დრონების, სატელიტებისა და სხვა სადაზვერვო საშუალებებისაგან. ეს საშუალებას აძლევს სამხედროებს სწრაფად ამოიცნონ სამიზნეები და მიიღონ გადაწყვეტილებები რეალურ დროში.

რაც შეეხება ხელოვნური ინტლექტის პრაქტიკულად გამოყენებას ამის მაგალითები უკვე გვაქვს ისრაელის დაზვერვის მხრიდან ღაზის სექტორში მიმდინარე მოვლენების დროს. „Lavender“ და „The Gospel“[134]-ის სახელწოდებით მქონე სისტემები, რომლებიც იყენებენ ხელოვნურ ინტელექტს ინფორმაციების გასაანალიზებლად, საშუალებას აძლევენ სამხედროებს სწრაფად მოახდინონ რეაგირება საფრთხეზე და გაანადგურონ მოწინააღმდეგე რეალურ დროში. უფრო ზუსტად რომ განვიხილოთ „Lavender“ არის „AI“ სისტემა, რომელიც შექმნილია ისრაელის თავდაცვის ძალების ელიტარული სადაზვერვო დანაყოფის, ერთეული

[132] კახაბერ ჭაფოძე – თანამედროვე ომის „მთავარი იარაღი“, XXI საუკუნის გამოწვევები, გვ.9, თბილისი, 2021.

[133] Department of Defense, “Memo: Establishment of an Algorithmic Warfare Cross-Functional Team (Project Maven),” April 26, 2017, National Security Archive, https://nsarchive.gwu.edu/document/18583-national-security-archive-department-defense.

[134] Michael N. Schmitt, “Israel – Hamas 2024 Symposium – The Gospel, Lavender, and the Law of Armed Conflict,” Lieber Institute, West Point, June 28, 2024, https://lieber.westpoint.edu/gospel-lavender-law-armed-conflict/.

8200-ის მიერ. ეს სისტემა აანალიზებს მასიურ მონაცემებს, მათ შორის სატელეფონო კონტაქტებს, სოციალური მედიის აქტივობას და სხვა ინფორმაციის წყაროებს, რათა იდენტიფიცირება მოახდინოს პოტენციური მოწინააღმდეგის წევრების. რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია „Lavender"-ის სისტემის სიზუსტე 90%-ს აღწევს.

„როგორ აღმოჩნდა, ასეთი მანქანა მართლაც არსებობს. ისრაელის არმიამ შეიმუშავა ხელოვნურ ინტელექტზე დაფუძნებული პროგრამა, სახელწოდებით „Lavender". ექვსი ისრაელი დაზვერვის ოფიცრის თქმით, რომლებიც მონაწილეობდნენ მიმდინარე ომის პერიოდში ღაზას სექტორში და უშუალოდ იყვნენ ჩართული ხელოვნური ინტელექტის გამოყენებაში სამიზნეების დასადგენად, ამტკიცებენ რომ „Lavender"-მა ცენტრალური როლი ითამაშა ოპერაციაში, განსაკუთრებით, ომის საწყის ეტაპებზე. ფაქტობრივად, ამავე წყაროების მიხედვით, სისტემის გავლენა სამხედრო ოპერაციებზე იმდენად დიდი იყო, რომ მათ „AI"-ს მიერ მიცემულ შედეგებს ექცეოდნენ ისე, თითქოს ეს ყოფილიყო ადამიანური გადაწყვეტილება.[135]

დასკვინისთვის შეიძლება ითქვას, რომ ახალი თაობის ტექნოლოგიები გლობალურ სამხედრო უსაფრთხოებას არა მხოლოდ ამდიდრებს, არამედ გამოწვევების წინაშეც აყენებს. ტრადიციული ომის წესები იცვლება, ხოლო სახელმწიფოთა შორის ძალთა განაწილება სულ უფრო მეტად დამოკიდებული ხდება ტექნოლოგიურ პოტენციალზე და არა მხოლოდ რაოდენობრივ ძალაზე. ამ რეალობაში, მცირე და საშუალო სახელმწიფოებისთვის ტექნოლოგიური ადაპტაცია გარდაუვალი სტრატეგიული ამოცანაა.

ახალი თაობის ტექნოლოგიებმა არსებითად შეცვალა სამხედრო კონფლიქტების ხასიათი და სახელმწიფოების უსაფრთხოების გეგმების ფორმირება. გლობალურ დონეზე, ტექნოლოგიური პროგრესი – როგორიცაა ხელოვნური ინტელექტი, უპილოტო სისტემები, კიბერუნარიანობა, ზუსტი სამიზნეების ტექნოლოგიები და დიდი მონაცემების ანალიტიკა – უკვე გამოიყენება

[135] Michael N. Schmitt, "Israel – Hamas 2024 Symposium – The Gospel, Lavender, and the Law of Armed Conflict," Lieber Institute, West Point, June 28, 2024, https://lieber.westpoint.edu/gospel-lavender-law-armed-conflict/.

როგორც შეტევითი, ისე შეკავების ინსტრუმენტად. თანამედროვე სამხედრო კონფლიქტების პირობებში, ტექნოლოგია არა მხოლოდ იარაღია, არამედ – **გადარჩენის სტრატეგია.**

დასკვნა

პატარა სახელმწიფოების სამხედრო დოქტრინის ჩამოყალიბება წარმოადგენს რთულ და მრავალმხრივ პროცესს, რომელიც მხოლოდ სამხედრო შესაძლებლობებით არ განისაზღვრება. მცირე ქვეყნები დგანან რთული დილემის წინაშე: როგორ უზრუნველყონ თავიანთი ეროვნული უსაფრთხოება მსოფლიოში, სადაც ძალთა ბალანსი აშკარად დიდ სახელმწიფოების სასარგებლოდ არის გადახრილი. რესურსების, ადამიანური კაპიტალისა და ტექნოლოგიური პოტენციალის სიმწირე მათ აიძულებს იმოქმედონ მაქსიმალურად რაციონალურად, ფრთხილად და გარე მხარდაჭერაზე ორიენტირებულად. ამ დილემის ფარგლებში პატარა სახელმწიფოები ირჩევენ ან შეკავების სტრატეგიას („deterrence“), ან თავდაცვით-დიპლომატიური გზით უსაფრთხოების უზრუნველყოფას. ხშირად ისინი ეყრდნობიან საერთაშორისო ალიანსებს, განსაკუთრებით ნატოს ტიპის სამხედრო ბლოკებს, რადგან კოლექტიური თავდაცვის პრინციპი მათ გარკვეული დონის სტაბილურობას ანიჭებს. თუმცა, ისეთი სახელმწიფოებისათვის, რომლებიც ამგვარ ალიანსებში არ შედიან (მაგალითად, საქართველო), სამხედრო დოქტრინის შემუშავება უფრო რთულ და რისკიან კონტექსტში მიმდინარეობს.

დასასრულად, შეიძლება ითქვას, რომ პატარა სახელმწიფოებისათვის სამხედრო დოქტრინა არ არის მხოლოდ სამხედრო საკითხი – ის მოიცავს პოლიტიკურ, დიპლომატიურ და საზოგადოებრივ კომპონენტებს. დოქტრინის ეფექტიანობა დამოკიდებულია არა მხოლოდ არსებულ საფრთხეებზე, არამედ სახელმწიფოს უნარზე, რეალისტურად შეაფასოს თავისი შესაძლებლობები, გააწონასწოროს შიდა- და გარეგამოწვევები და მოახდინოს საკუთარი უსაფრთხოების სისტემის მობილიზება ეროვნული ინტერესების დაცვის მიზნით. ასეთ რეალობაში მოქნილობა, სტრატეგიული ხედვა და პარტნიორული ურთიერთობების გაღრმავება სამხედრო დოქტრინის მთავარი საყრდენებია.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. ჭაფოძე კ. თანამედროვე ომის „მთავარი იარაღი“, XXI საუკუნის გამოწვევები, გვ.9, თბილისი, 2021;
2. საქართველოს თავდაცვის სამინისტრო. „Ministry of Defence Vision 2030“;
3. European Parliament. (2022). *Resolution of 1 March 2022 on the Russian aggression against Ukraine (2022/2564(RSP)).* Brussels: European Parliament;
4. Brooke-Holland, Louisa - Strategic Defence Review 2025: The British Army, pg. 8, 2025. https://shorturl.at/Yu1kN;
5. Department of Defense, “Memo: Establishment of an Algorithmic Warfare Cross-Functional Team (Project Maven),” April 26, 2017, National Security Archive, https://nsarchive.gwu.edu/document/18583-national-security-archive-department-defense;
6. Michael N. Schmitt, “Israel – Hamas 2024 Symposium – The Gospel, Lavender, and the Law of Armed Conflict,” Lieber Institute, West Point, June 28, 2024, https://lieber.westpoint.edu/gospel-lavender-law-armed-conflict/.

ცხრილი 1.1

საფრთხე	საფრთხის გამოვლინება	რისკის დონე	რისკის შემცირების ზომები	დარჩე-ნილი რისკი
ეკონომიკუ-რი საფრთხე	სატრანზიტო ფუნქციის შემცირების რისკი	საშუალო	რეგიონული უსაფრთხოების უზრუნველყოფა; ინფრასტრუქტურის განვითარება; დემოკრატიული კურსის შენარჩუნება; სტრატეგიული პარტნიორების შენარჩუნება/ძიება; შიდა პოლიტიკური სტაბილურობა;	დაბალი
სამხედ-რო აგრესიის საფრთხე; • სეპარა-ტისტუ-ლი საფრთხე	რუსეთის ფედერაციის მცდელობა რეგიონში უპირატესობის მისაღწევად/შავ ზღვაზე გავლენების ზრდა	დიდი	სტრატეგიული პარტნიორების შენარჩუნება/ძიება; სტაბილური სამოქალაქო თავდაცვის განვითარება; გრძელვადიანი სამხედრო შესაძლებლობების განვითარება; თანამედროვე სამხედრო ტექნოლოგიების ფეხის აწყობა/განვითარება; ასიმეტრიული სამხედრო დოქტრინის შემუშავება განვითარება; რეგიონული სამხედრო ალიანსების შექმნა	საშუალო
	„ბორდერიზაცია“	დიდი	საერთაშორისო საზოგადოებასთან მჭირდო კავშირი; ეკონომიკური შეთანხმებები; მიმზიდველი შეთავაზებები; არააგრესიული სასაუბრო ტონი	საშუალო
რეგიონული არასტაბი-ლურობა	სამხედრო დაპირისპირებ-ები რეგიონში	ძლიერი	შუამავლის როლის კისრება; ნეიტრალიტეტის შენარჩუნება; მშვიდობის ხელშეწყობა; რეგიონული სამხედრო ალიანსების შექმნა	მაღალი
ჰიბრიდუ-ლი/კიბერ-საფრთხე	დეზინფორმაცია, კიბერშეტევები და საინფორმაციო ომები	მაღალი	კიბერუსაფრთხოების ბიუროს გაძლიერებით; მსოფლიოს კიბერუსაფრთხოების თანამედროვე ტენდენციების ათვისებით კიბერუსაფრთხოების და საინფორმაციო ომის ცნობირების ამაღლებით;	საშუალო
შიდა პოლიტიკუ-რი	პოლიტიკური პოლარიზაცია, პოლიტიკურ ძალებს შორის უკიდურესად დაძაბული ურთიერთობა	დიდი	თანამშრომლობა; ქვეყნის წინაშე არსებულ სხვადასხვა საფრთხესთან ერთობლივი მიდგომა	საშუალო
ახლო აღმოსავლე-თში განვითარებ-ული მოვლენები	საომარი თეატრის გავრცელება რეგიონში	დიდი	ნეიტრალიტეტის შენარჩუნება	საშუალო